

kvalitetsbegrepet, nettverkskartlegging, arbeid og arbeidsrådgivning for mennesker med utviklingshemming, seksualitet og sorg og tap behandlet.

Helse er neste hovedtema. I kapitlet om fysisk aktivitet introduseres for første gang ICF (International classifications of functions) – WHOs modell for samspillet mellom helse, funksjonshemming, aktivitet og deltagelse, personfaktorer og miljøfaktorer (2). Det er egne kapitler om hørselssvikt, synssvikt og oral helse og et utmerket kapittel om oppfølging hos fastlegen. Afferdsanalytisk psykoterapi i behandling av psykiske lidelser hos mennesker med lett utviklingshemming er viet et langt kapittel. Helsedelen avsluttes med et kapittel om aldring – generelt hos utviklingshemmede og spesielt hos personer med Downs syndrom. Et kapittel om epilepsi ville ha føyd seg pent inn i denne temarekken.

Tredje hovedkapittel, om rettigheter og selvbestemmelse, er godt egnet til å slå opp i både for nybegynneren og den mer erfarne. Juristen gir klare definisjoner, praktikeren gir gode eksempler. Teoretikeren filosoferer over negativ frihet og psykologen har et nytlig kapittel om hjelpemidler for forståelse, selvstendighet og deltagelse. Avtalestyring som metode er greit beskrevet. Kapitlet om tros- og livssynsfrihet til slutt passer godt inn i helheten.

Fjerde hovedkapittel er viet utfordrende afferd. Det starter med prinsipper for konfliktmekling mellom familier og hjelpeapparatet og fortsetter med utagering og selvskading – godt skrevet om to viktige emner. Hvis psykologens perspektiv hadde vært supplert med (barne)psykiaterens, ville det blitt enda bedre. Avslutningsvis kommer to kapitler om hhv. rusbruk/rusproblemer og kriminalitet.

Dette er en av flere nye bøker om utviklingshemming beregnet på samme målgruppe. Denne bokens styrke er at man har evnet å samle mye og god klinisk erfaring mellom to permer og sette denne i et kunnskapsbasert perspektiv. Det er en rød tråd i fremstillingen som samsvarer med visjonen til Stiftelsen SOR, men hovedinntrykket er ellers at redaktørene har gitt forfatterne vel frie hender. ICF som modell og individuell plan som arbeidsredskap er nevnt i flere kapitler, men kunne i en lærebok med fordel fått en mer overordnet plass og dermed bundet det hele mer sammen. For leger i administrative stillinger tror jeg boken kan være nyttig, ikke minst på grunn av det epidemiologiske perspektivet som er godt ivaretatt i flere av kapittlene. For fastlegen gir boken oversikt over helserelaterte problemområder som er viktige for den utviklingshemmede pasienten, men som ofte gis liten plass i medisinske lærebøker.

Kjersti Ramstad

Barneklinikken
Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet

Litteratur

1. Stiftelsen SOR. www.samordningsradet.no [4.1.2010].
2. World Health Organization. International classification of functioning, disability and health (ICF). www.who.int/entity/classifications/icf/en/ [4.1.2010].

God orientering om svensk rettspsykiatri

Strand S, Holmberg G, Söderberg E.

Den rättspsykiatiska värden

295 s, ill. Lund: Studentlitteratur, 2009.

Pris SEK 293

ISBN 978-91-44-04855-0

Målgruppen er hovedsakelig de som er i grunnutdanningen i det man i Sverige benevner «rättspsykiatrisk vård», noe som omfatter det vi i Norge kaller sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri. Det er ikke spesifisert hva slags personale det gjelder, men det synes å kunne være folk fra forskjellige utdanningsområder, uten og med høyskole/universitetsbakgrunn. For leger synes den å være mest aktuell som lærebok for nybegynnere i det ovennevnte feltet. Forfatterne er alle kjente personer på fagområdet i Sverige, og de utgjør samlet en betydelig kompetanse av henholdsvis klinisk, vitenskapelig, kriminologisk og administrativ/forvaltningsmessig art.

Oppbygningen er velordnet i kapitler og underkapitler som samlet gir etter anmelderens mening en full, kortfattet oversikt over feltet på de områdene som forfatterne representerer. Blant annet er sykdoms- og avvikstyper i psykiatrien godt beskrevet, med aktuelle henvisninger til moderne forskning. Dette gjelder ikke minst for personlighetsforstyrrelser og risikovurderingsredskaper. Den synes lettlest på svensk også for en nordmann, med få og greie tabeller og figurer og med nøktern innbinding.

For svenske forhold synes boken å være til god nytte overfor hovedgruppen med moderat utdanning innen dette aktuelle og viktige området og som suppling for andre interesserte. For norske forhold er nytteverdien klart mindre. Dette skyldes ikke forfatternes innsats, men det at organiseringen av sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatrien er svært forskjellig i de to landene. Noen eksempler på dette: Ved rettspsykiatriske vurderinger før eventuell dom har ikke Sverige det grunnbegrepet som vi i Norge og mange andre land kan sammenfatte i ordet «utilregnelighet», og som er

grunnlag for straffefritak. Hos oss er dette begrenset til manifeste psykotiske tilstander, til såkalt bevisstløshet og høygradig utviklingshemming, men i Sverige opererer man med begrepet «allvarlig psykisk størring», som er klart mer omfattende diagnostisk. Det er også en rekke andre forskjeller fra hos oss i oppleggene før og etter rettssak, blant annet er alle avgjørende judisielle observasjoner i Sverige utført under institusjonsinnlagt status, til stor forskjell fra her. Våre sikkerhetspsykiatriske avdelinger er en del av det psykiatriske sykehustilbudet, mens Sveriges «rättspsykiska vård» på helt annen måte er en særomsorg. Det er derfor i Norge bare aktuelt å anbefale denne gode boken som suppleringslitteratur for spesielt interesserte og ikke som sentralt læreverk.

Pål Hartvig

Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri for Helseregion Sør-Øst Oslo universitetssykehus, Ullevål

Ujevnt om klinisk genetikk

Paus B.

Klinisk genetikk

En innføringsbok. 245 s, tabl, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2009. Pris NOK 425

ISBN 978-82-05-39343-1

Bogen er på 245 sider og henvender sig til helsepersonale med varierende uddannelse samt er tænkt til nytte for studenter i medicin, studenter i genetisk vejledning og studenter i andre helsefag samt interesserede.

Bogen er opdelt i 10 kapitler, som har stort fokus på forklaring af genetisk variation og bidrag til sygdom samtidig med genetisk vejledning og tager herefter udvalgte områder, såsom blodsygdomme, bindevævssygdomme, neuro-degenerative sygdomme, misdannelser og herefter fokus på praktisk fremgangsmåde ved genetisk diagnostik og genetisk prænatal diagnostik samt perspektiver i behandling af arvelige sygdomme.

Da bogen er på norsk og tiltænkt norsk publikum ville det have været en god idé at have et særligt kapitel om den norske bioteknologilov.

I betragtning af, at bogen kun har én forfatter, repræsenterer det en imponerende indsats fra denne. På den anden side indebærer eneforfatterskab den risiko, at bestemte områder får en relativt høj vægt uden at

dette er afbalanceret i forhold til andre emneområder. Det er f.eks. ikke helt klart, hvorfor netop arvelige blodsygdomme og bindevævssygdomme fylder næsten 100 sider af bogen.

Efter hvert kapitel er en række relevante og nyttige internet-referencer. Dette indebærer en række gentagelser og disse henvisninger kunne være samlet ét sted.

Til slut i bogen er en nyttig ordliste, hvor alt tilstede værende indhold er relevant, men hvor der mangler en række mere simple forklaringer, f.eks. kb betyder kilobase og lignende. Indeks i bogen er desværre ikke omfattende og gennemarbejdet, som det burde være.

Bogen har kun meget få og kun sort/hvide tabeller og illustrationer og er meget teksttung med meget lidt opsplitning af afsnit og i den sammenhæng er det ekstremt vigtigt med et overordentlig gennemarbejdet indeks, så man let kan finde specifikke ting. Bogen egner sig mere til en gen-nemlæsning kapitel end opslag.

Bogen repræsenterer en blanding af formidling af fagstof i et for lægpersoner lettere forståeligt sprog end traditionelle lærebøger i klinisk genetik, men indeholder desværre flere steder personlige synspunkter og mangel på referencer, når mere antropologiske og bløde synspunkter bliver fremført. Som eksempel kan nævnes, at der mangler reference til at forældre til børn med recessive arvelige tilstande ikke er særligt plagede af skyldfølelse (pagina 53). Der er også synspunkter om kommercielle aspekter i genetisk testning versus statslige kilder (pagina 55) og mangel på anvendelse af tilgængelig kundskab, f. eks. når det handler om omtale af sociologiske aspekt af sygdomsopfattelse (pagina 54), hvor en nylig disputats fra Universitet i Tromsø (V. Marton) kunne være inddraget.

Bogen beskriver troværdigt aktuel praksis for medicinsk genetik i Norge og rejser en del diskussions temaer, som har stor plads i norske medier. Den indeholder en række til dels personlige synspunkter og afvejninger, som efter min opfattelse ikke hører hjemme i denne type bog, men snarere i kronik form i daglige medier.

Andre steder er forfatteren tydeligvis præget af sit fagsprog og får ikke konsekvent forklaret alle fagterminer første gang de optræder. Dette gør læsningen vanskelig for lægfolk. Mange steder kunne forklaring af fagterminer som f.eks. SNP (single nucleotide polymorphism) gøres lettere forståeligt ved at anvende figur sammen med en tekstmæssig forklaring.

Samlet vurdering: Bogen har således en række nyttige aspekter og aktuel nyheds-værdi, men ville have draget nytte af en strammere editering og af, at muligvis flere forfattere havde suppleret hinanden. Det kan anbefales i en eventuel senere udgave af bogen at skelne skarpere mellem formidling af fagligt stof og præsentation af mere

personlig afbalanceret diskussionstemaer og at forbedre indeks betragteligt således, at bogen får større anvendelighed som opslagsbog, samt at tilføje en lang række figurer for at opbryde teksten mere.

Som forbilledlig eksempel på, hvordan denne proces er sket i en sammenlignelig lærebog kan nævnes en nyligt engelsk lærebog, hvor figurer er flittigt anvendt og hvor omhyggeligt udvalgt meget relevant patient cases illustrerer den problematik, der præsenteres (1).

Lisbeth Tranebjærg

Audiologisk afdeling
Bispebjerg Hospital
og
Wilhelm Johannsen Center
Institut for klinisk og molekylær medicin, ICCM
Panum Institut
København

Litteratur

1. Read A, Donnai D. New clinical genetics. Banbury, UK: Scion, 2007.

Oversiktlig håndbok om monitorering av fødselshjelp

Verdens helseorganisasjon

Monitoring emergency obstetric care

A handbook. 152 s, tab, ill. Genève: WHO, 2009.
Pris CHF 35
ISBN 978-92-4-154773-4

Målgruppen er helsemyndigheter, helseorganisasjoner, forskere og helsearbeidere som jobber for at forbedre helsetilbuddet til gravide og fødende over hele verden. Maternal mortality har de siste årene vært et av de viktigste fokusområdene i et globalt helseperspektiv. Ett av tusenårs målene er å redusere maternell mortalitet med 75 % over en 25-årsperiode (1990–2015).

Dette er en praktisk håndbok som definerer indikatorer for maternell mortalitet samt en veileder i planlegging og monitorkring af projekter på dette området. Formatet er ringperm og det er rikelig med tabeller og illustrationer. To tredeler av boken består av skjemær som anbefales brukt ved denne typen projekt.

Forfatterne definerer åtte indikatorer som til sammen beskriver fødetilbuddet eller tilgangen på helsehjelp under svangerskap i det enkelte land eller region, og som gjør det mulig å sammenligne og følge utviklingen. Indikatorene defineres som tilgjengelighet på akutt fødselshjelp i form av fødestuer eller sykehus, geografisk forde-

ling av fødetilbuddet, fordeling av fødsler på de ulike fødetilbudene og om behovet for akutt hjælp er dekket for den enkelte kvinde på de ulike nivåene. Videre definerer man keiserschnitt som en kvalitetsindikator (5–15 %) og direkte maternell dødelighetsrate < 1 % som en annen kvalitetsindikator. De siste to kvalitetsindikatorene er intrapartum og neonatal død (innen ett døgn) og andel av indirekte maternelle dødsfall (hiv, tuberkulose, diabetes osv.)

I tillegg defineres signalfunksjoner som benyttes for å overvåke helsehjelpen. Dette er en anerkjent og relativ enkel medisinsk intervasjon som anbefales ved livstruende situasjoner. Et eksempel er muligheten for kirurgi og blodtransfusjon ved ekstrauterin graviditet.

Dette er en oversiktlig og lettles håndbok som anbefales til alle som jobber med overvåking og monitorering av gravide og fødende, spesielt i den tredje verden. Den kan også gi nyttig informasjon til oss som jobber innen velfungerende og høyspesialisert medisin i Norge.

Anne Flem Jacobsen

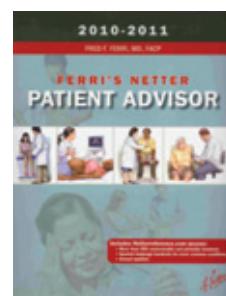
Kvinneklinikken
Oslo universitetssykehus, Ullevål

Pasientinformasjon – strukturert og illustrert

Ferri FF.

Ferri's Netter patient advisor 2010–2011

1 032 s, ill. Philadelphia, PA: Saunders Elsevier, 2009. Pris USD 100
ISBN 978-1-4160-6037-6

Dette er et omfattende oppslagsverk som tar sikte på å gi summarisk, strukturert informasjon til pasienter om en lang, lang rekke sykdommer og tilstander. Alle kapitlene er bygd opp på samme velkjente måte, med to sider fordelt på definisjon, årsaker, symptomer, diagnostikk og behandling. Kapitlene inneholder også en lenke til ytterligere informasjon på nettet, via pasientforeninger eller spesialistforeninger.

Alle kapitlene er grundig og glimrende illustrert med velkjent Nettersk pedagogikk, og illustrationene fremstår uten tvil som det beste ved boken. Faglig sett er det stor bredde, og alle de mest aktuelle temaene innenfor de vanligste norske spesialitetene er tatt med. Derimot savnes et kapittel om prosedyrer, som det også naturlig vil være et stort behov for informasjon om. Andre